

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

Несправа М.В.

*кандидат філософських наук, доцент,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ*

ПРОГНОСТИЧНІ ІДЕЇ Г. ФУЛЛЕРА ЩОДО ІСЛАМІЗМУ

Г. Фуллер – відомий американський дослідник з ісламських питань, колишній заступник Національної ради США з розвідки. Йому належить низка праць з аналізу поточної ситуації в мусульманському світі та взаємодії мусульманських країн з державами Заходу. Одна з найбільш відомих праць цього автора – «Майбутнє політичного ісламу» [4] – викликала активне обговорення в академічних колах, запропонувавши оригінальну прогностичну концепцію щодо розвитку наявних тенденцій в ісламізмі.

Г. Фуллер зазначає, що ісламістські сили є найбільш динамічною політичною силою у сучасному мусульманському світі. Прозахідні мусульманські сили становлять собою незначний сегмент політичного спектру мусульманських держав та не справляють значного впливу на маси. Колись впливові в мусульманському світі ліві рухи з розпадом радянського блоку фактично зникли та їхні нечисленні прихильники не мають помітної підтримки.

Фуллер виділяє в ісламізмі два напрямки – радикальний та ліберальний.

За його оцінкою, всі ісламістські радикали є фундаменталістами, тобто дотримуються вузького, буквального та нетерпимого тлумачення ісламу. Більшість з них поділяють утопічне бачення панісламської держави.

Ліберальний (модерністський) ісламізм, на переконання Фуллера, визнає цінності демократії, прав людини, плюралізму та громадянського суспільства як такі, що в повній мірі сумісні з ісламом. Представники цього різновиду ісламізму вважають, що можна інтерпретувати священні для мусульман релігійні тексти таким чином, щоб розробити розуміння ісламу, сумісне з сучасними соціальними та політичними цінностями Заходу.

У своєму прогнозі Фуллер зазначає, що радикалізм та лібералізм в ісламізмі якийсь час будуть існувати разом, але в кінцевому рахунку перемога буде на боці лібералізму [3]. В якості аргументу Фуллер наголошує, що саме таким чином завершилися подібні протистояння в історії інших світових релігій. На переконання Фуллера, радикальні ісламісти не здатні запропонувати вирішення тих серйозних проблем, з якими стикаються мусульмани. Прибічників цих поглядів невідворотно очікує маргіналізація в тих мусульманських спільнотах, які шукають дієвих вирішень своїх проблем.

Однак, Г. Фуллер не каже про близький кінець «епохи радикального ісламу». За його концепцією, наявні політичні, соціальні та економічні умови

сприяють появі значної кількості людей, які готові до насильницьких дій, які легко рекрутуються радикальними організаціями [3].

Американський дослідник підкреслює, що радикальний ісламизм живиться тими проблемами, які існують в мусульманських країнах. Поки ці проблеми є настільки значними, як зараз, радикальний ісламизм буде мати необхідну кількість прибічників. Тому, у джихадійському тероризму є сприятливий ґрунт навіть не дивлячись на те, що значна більшість мусульманського населення не бере в ньому активної участі. На переконання дослідника, наявні на Близньому Сході політичні інститути не здатні вирішити вищезгадані проблеми. Тому, Фуллер вважає, що Захід має допомагати мусульманським країнам, покращуючи життя мусульман: «Необхідно оказати сприяння в покращенні тяжких умов існування в ісламському світі. Тільки в цьому випадку можна сподіватися на успіх західного заклику до мовчазної більшості в ісламських країнах рішучо висловитися проти екстремізму» [3].

На думку Г. Фуллера, Захід має оказувати допомогу мусульманським країнам не дивлячись на те, що, за його власними прогнозами, терористи будуть і надалі вбивати жителів Заходу. Оскільки, на його думку, це єдиний спосіб допомогти перемогти поміркованому, тобто «ліберальному» ісламизму радикальний.

Роблячи прогноз на найближчу перспективу, Г. Фуллер вважає найбільш реальними такі три складові розвитку подій.

По-перше, стосунки між міжнародним ісламом та США і надалі будуть погіршуватися. По-друге, буде зростати напруження у стосунках між мусульманами, які мешкають на Заході, та населенням західних країн. По-третє, ісламісти стануть більш активні у підтримці національно-визвольних рухів ісламських меншин [3].

Окрім західної допомоги, Г. Фуллер вважає необхідним для ліберального ісламизму розробити ясне, позитивне та конструктивне бачення суспільства та держави. За його словами, якщо ісламісти продовжать «зосереджуватися виключно на пошуках «справжності» в ісламі, то приречуть себе на роль тих, хто тільки каже «ні» і не здатен указати шляхи у майбутнє» [3]. В інакшому випадку радикальний ісламизм продовжить своє домінування і надалі – вважає Фуллер.

Цікаво порівняти прогностичні ідеї Г. Фуллера з іншими концепціями щодо майбутнього розвитку ісламського фактору у світі. Так, французький дослідник Ж. Кепель вважає, що ісламизм швидко демократизується та не буде становити проблеми для західного світу через «прагнення мусульман до дотримання прав людини та демократії» [2]. Російський автор – архімандрит Августин (Нікітін) навпаки вважає, що взаємодія ісламського світу та європейських країн буде полягати у все більш агресивному нав'язуванні мусульманами своїх інтересів європейцям [1]. Як ми бачимо, Фуллер згоден з Кепелем у далекій перспективі – він теж вважає, що ліберальний напрямок в ісламизмі перемаже. Однак, Фуллер не вважає, як Кепель, що це станеться найближчим часом. У найближчій перспективі позиція Г. Фуллера не суперечить вищеназваним ідеям архімандрита Августина, адже Фуллер пише,

що напруження у стосунках між мусульманами, які мешкають на Заході, та населенням західних країн буде зростати.

Список використаних джерел:

1. Арх. Августин. Ислам в Европе. – СПб.: ЦСО, 2009. – 656 с.
2. Кепель Ж. Джихад: Экспансия и закат исламизма / Пер. с фр. В.Ф. Денисова. – М: Ладомир, 2004. – 468 с.
3. Фуллер Г. Будущее политического ислама // Отечественные записки. – 2003. – №5. Режим доступа: http://magazines.russ.ru/oz/2003/5/2003_5_34-pr.html (Дата доступу: 05.10.2017).
4. Fuller G. E. The Future of Political Islam. – New York: Palgrave Macmillan, 2003.

Ричко В.Ю.

аспірантка,

Рівненський державний гуманітарний університет

ПОЧАЇВСЬКА ЛАВРА ЯК АКТИВНИЙ ПРОВІДНИК ТА ОПЕРТЯ «РУССКОГО МИРА» НА ТЕРЕНАХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. імперські амбіції Російської Федерації виявилися у низці штучних політичних й політико-економічних утворень, таких, наприклад, як СНД, Митний або Євразійський союзи. Попри декларовану «тісну інтеграцію на новій ціннісній, політичній, економічній основі», домінуюча позиція Росії в цих союзах вказувала на її бажання зберегти колишні радянські республіки у сфері свого впливу. Яскравим прикладом цього стала доктрина «русского мира», в основі якої знаходиться випробувана часом ідеологема «Москва – третій Рим», проте кардинально трансформована до сучасних реалій та геополітичної мети російського керівництва [3, с. 32].

Саме з огляду на стрімкий розвиток демократичних процесів та соціальних зрушень, що охопили український конфесійний простір, цей державно-церковний проект був спрямований передусім на Україну. Це пояснюється тим, що «... з розпадом СРСР із союзних інституцій лише одна Російська православна церква зберегла і контролює весь простір колишніх царської, а опісля радянської імперій, а Патріарх Московський є його одноосібним правителем. Втім, щоб цей простір був підвладний йому не лише церковно-адміністративно, а й контролювався ним ще й політично (тобто існуючі в межах цього московсько-православного простору підпорядковувалися Московському владі ще й держави і нації), українцям (і білорусам) підсовується доктрина «русского мира» [2, с. 97].

Згідно неї, «Київ – це південна столиця російського Православ'я. ... Київ – це ... Єрусалим і Константинополь, це серцевина нашого (російського – Авт.) життя!» [2, с. 97-98]. Отже, «... йдеться про те, що Київ неодмінно мусить бути не українським, а саме руським, цебто в цьому сенсі російським містом, а